

Regulacje prawne dotyczące kompetencji organów administracji w zakresie transformacji energetycznej – szanse i zagrożenia

Legal Regulations Concerning the Competences of Administrative Authorities in the Field of Energy Transition: Opportunities and Threats

Abstract

The need for comprehensive legal regulations to ensure system reliability in the context of energy transformation forces the government to take action aimed not only at protecting and developing the industry, but above all at protecting the climate. The author of the paper analysed applicable legal provisions in force in both the international arena and national legislation, attempting to assess their effectiveness and comprehensiveness.

KEYWORDS: energy transformation

SŁOWA KLUCZOWE: transformacja energetyczna

ALEKSANDRA LUBICZ-POSOCHOWSKA – doktor nauk prawnych, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, ORCID – 0000-0002-0581-251,
e-mail: aleksandra.lubicz-posochowska@uekat.pl

1 | Wprowadzenie

Pełna transformacja energetyczna jest jednym z największych wyzwań XXI wieku. Na tle gospodarek wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej widać wyraźnie, że najgłębsze zmiany czeka w Polsce sektor energetyki, gdzie prawie 60% energii elektrycznej jest jeszcze wytwarzanych w procesie spalania węgla kamiennego.

Transformacja energetyczna wymaga nie tylko kompleksowych regulacji prawnych gwarantujących niezawodność systemową, ale wymusza na rządzących podjęcie działań mających na celu nie tylko ochronę i rozwój przemysłu, ale przede wszystkim klimatu, zmierzającą do ochrony życia i zdrowia ludzkiego. Wydawać by się mogło, że transformacja powinna być ewolucyjną koniecznością, jednak na chwilę obecną, tj. w roku 2025, powinien przynieść redukcje CO₂ o 55% determinuje tempo rewolucyjnej konieczności. Również aspekt społeczny transformacji energetycznej nie pozostaje bez znaczenia. W przypadku Polski 12,2 % obywateli żyje w ubóstwie energetycznym z czego 5,6% jest ubogich energetycznie, ale nie dochodowo 20% osób żyjących w ubóstwie energetycznym to emeryci i renciści, zaś 7% gospodarstw domowych przyznało się do palenia śmieciami z konieczności ekonomicznej. Zniwelowanie wysokich kosztów energii, stanowiących dogodne warunki dla rozwoju gospodarki oraz wyeliminowania ubóstwa energetycznego, pozwoli na zrealizowanie tak zasady 20 Europejskiego Filaru Praw Socjalnych. zaliczających energie do podstawowych usług, do których każdy obywatel powinien mieć dostęp, ale również celu 7 Zrównoważonego Rozwoju ONZ SDG7 zakładającego osiągnięcie przystępnej cenowo i zrównoważonej energii do 2030. Autor artykułu dokonał analizy obowiązujących przepisów prawa tak na arenie międzynarodowej, jak i na gruncie krajowego ustawodawstwa i podjął próbę oceny ich skuteczności oraz kompleksowości. Artykuł został przygotowany w stanie prawnym sprzed zmian ustrojowych, które to zmiany na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 sierpnia 2025 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Energii ^[1] przekształciły Ministerstwo Przemysłu w Ministerstwo Energii.

¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 sierpnia 2025 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Energii, Dz. U. 2025 poz. 1141

2 | Transformacja energetyczna w świetle unijnych ram prawnych

Transformacja energetyczna w Polsce i UE ma ścisły związek z realizacją umów międzynarodowych wypracowywanych od 30 lat na gruncie ONZ, wśród których należy wskazać następujące: Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie Zmian Klimatu, sporządzona w Nowym Jorku dnia 9 maja 1992 roku^[2], zwana Konwencją klimatyczną; Protokół z Kioto z 1997 roku, do Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie Zmian Klimatu^[3]; Porozumienie paryskie do Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie Zmiany Klimatu, przyjęte w Paryżu dnia 12 grudnia 2015 roku^[4]; Pakiet katowicki^[5]. Rzeczpospolita Polska (RP) ratyfikowała Ramową konwencję Narodów Zjednoczonych w sprawie Zmian Klimatu w 1992 r.¹⁸, Protokół z Kioto w 2002 r.¹⁹, zaś Porozumienie paryskie w 2016 r. Ponadto Rada (UE) 5 października 2016 roku zatwierdziła w imieniu Unii Europejskiej – Porozumienie paryskie. Przyjęty w grudniu 2019 r. Europejski Zielony Ład (EZŁ) jest flagowym dokumentem strategicznym rozwoju gospodarczego, który zakłada proekologiczną przebudowę gospodarki UE, by w ciągu trzech dekad stać się pierwszym na świecie obszarem neutralnym klimatycznie. Nietrudno się domyśleć, że wobec tak ambitnych celów wszystkie sektory gospodarki czeka gruntowna przebudowa, jednak to właśnie sektor energetyczny odgrywa kluczową rolę w ograniczaniu emisji^[6]. Zmiana systemu energetycznego jest zatem warunkiem *sine qua non* realizacji ambitnych założeń transformacji. Wzrost znaczenia energetyki najlepiej obrazuje przyjęcie Traktatu lizbońskiego w 2007 roku, który wprowadził do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE)

² United Nations Framework Convention on Climate Change – UNFCCC lub FCCC.

³ ang. Kyoto Protocol.

⁴ United Nations Framework Convention on Climate Change, 21st Conference of the Parties, COP21.

⁵ Katowicki pakiet klimatyczny, przyjęty w Katowicach dnia 15 grudnia 2018 roku (ang. Katowice climate package, COP24).

⁶ Renata Kusiak-Winter, Jan Gola, „Uwarunkowania unijne i wynikające z nich zobowiązania dla Polski”, [w:] *Rekomendacje do zmian legislacyjnych w zakresie przeprowadzenia transformacji energetycznej i osiągnięcia neutralności klimatycznej*, red. Jerzy Korczak (Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2021).

odrębny tytuł XXI „Energetyka” (art. 194 TFUE)^[7]. Dzięki temu rozwiązaniu zagadnienie to zyskało własne miejsce wśród przepisów traktowych. Uwzględniając wykładnię systemową TFUE, należy zwrócić uwagę, że art. 194 TFUE został bezpośrednio poprzedzony tytułem „Środowisko” (art. 191–193 TFUE), co podkreśla nierozzerwalność obu kwestii i ich wzajemne powiązania^[8]. Brzmienie art. 11 TFUE stanowi dodatkowy argument, gdyż wskazuje: „Przy ustalaniu i realizacji polityk i działań Unii, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju, muszą być brane pod uwagę wymogi ochrony środowiska. W 2016 roku Komisja Europejska przedstawiła pakiet dostosowujący przepisy prawne do polityki energetycznej UE. Obejmował on m.in. dyrektywę RED II, dotyczącą promowania energii odnawialnej^[9], dyrektywę w sprawie efektywności energetycznej^[10] oraz rozporządzenie w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu^[11]. Rozporządzenie to zdefiniowało pięć kluczowych wymiarów unii energetycznej: bezpieczeństwo energetyczne, rynek wewnętrzny energii, efektywność energetyczną, obniżenie emisyjności oraz badania naukowe i innowacyjność. Rozporządzenie to zobowiązało państwa członkowskie oraz Unię Europejską do tworzenia długoterminowych strategii w dziedzinie energii i klimatu, począwszy od okresu 2021–2030. Podstawowym unijnym aktem regulującym sektor energii odnawialnej była dyrektywa RED I. Był to pierwszy akt prawny mający na celu realizację założeń europejskiej polityki energetycznej w zakresie wzrostu udziału energii wytwarzanej ze źródeł odnawialnych do poziomu 20%. Dyrektywa ta nakładała na państwa członkowskie obowiązek przyjęcia odpowiednich przepisów krajowych w celu zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego poprzez zmniejszenie zależności państw członkowskich Unii Europejskiej (UE) od importu energii, promowania zdecentralizowanego wytwarzania

⁷ Traktat zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, podpisany w Lizbonie dnia 13 grudnia 2007 r. Dz.U. UE 2007, C 306, poz. 1.

⁸ Grzegorz Wiśniewski, Aneta Więcka, „Odnawialne źródła energii – ochrona powietrza – ochrona klimatu” *Energetyka – Społeczeństwo – Polityka*, nr 1 (2018): 73 i nast.

⁹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych. Dz.U. UE 2018, L 328, poz. 82.

¹⁰ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania efektywności energetycznej. Dz.U. UE 2018, L 328, poz. 210.

¹¹ Rozporządzenie Parlamentu i Rady Europejskiej 2018/1999 z dnia 13 grudnia 2018 w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu, Dz.U. UE, 2018c, s. 21

energii, które – poprzez wykorzystanie lokalnych źródeł – przyczynia się do większego bezpieczeństwa dostaw energii, skrócenia odległości transportowych oraz zmniejszenia strat przesyłowych oraz redukcji emisji gazów cieplarnianych¹². Kolejnym aktem prawa Unii Europejskiej była dyrektywa RED II, Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych, która określiła wspólny cel dla wszystkich państw członkowskich, polegający na osiągnięciu do 2030 roku udziału energii ze źródeł odnawialnych (OZE) w końcowym zużyciu energii brutto na poziomie co najmniej 32%. Jednocześnie utrzymano cel wyznaczony na rok 2020 przez dyrektywę RED I, wynoszący 20% udziału energii odnawialnej. Obowiązujące przepisy RED II nie wprowadziły jednak celów cząstkowych przypisanych poszczególnym państwom członkowskim w zakresie udziału energii odnawialnej w krajowych miksach energetycznych. Państwa członkowskie miały dowolność w ustalaniu struktur swoich miksów energetycznych, co umożliwiło elastyczne dostosowanie działań do lokalnych uwarunkowań i specyfiki gospodarczej. Wymóg ten został sformalizowany poprzez zobowiązanie do opracowania zintegrowanych krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu, które stanowią podstawowe narzędzie planowania strategicznego w ramach unijnej polityki energetycznej¹³. Dyrektywa RED II wprowadzała w pkt 14 pojęcie prosumenta, zgodnie z którym prosument energii odnawialnej to odbiorca końcowy działający w ramach swoich obiektów lub, jeśli jest to dozwolone przez państwo członkowskie, w ramach innych obiektów. Prosumenci wytwarzają odnawialną energię elektryczną na własne potrzeby, a nadwyżki mogą magazynować lub sprzedawać, pod warunkiem, że te działania nie stanowią ich podstawowej działalności gospodarczej. RED I wprowadziła również pojęcie prosumenta wirtualnego, w ramach którego wytwarzanie energii z OZE może mieć miejsce w szczególności w budynkach wielorodzinnych czy biurowcach, a podstawowym założeniem jest wspólna eksploatacja instalacji OZE. Rozwiązania te sprzyjają decentralizacji wytwarzania energii oraz lokalnemu bezpieczeństwu energetycznemu. Kolejnym unijnym aktem prawnym, mającym zastosowanie w kontekście transformacji

¹² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych zmieniająca i w następstwie uchylająca dyrektywy 2001/77/WE oraz 2003/30/WE, Dz.Urz. UE L 140/16

¹³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych. Wersja przekształcana Dz. U. UE 2018 L 328, poz. 82.

energetycznej i jej finansowania, jest Rozporządzenie GBER^[14]. Rozporządzenie to określa warunki, po spełnieniu których państwa członkowskie mogą udzielać pomocy publicznej bez konieczności ubiegania się o zgodę Komisji Europejskiej na podstawie art. 108 ust. 3 TFUE. Pomoc taka obejmuje m.in.: Rozporządzenie to ułatwia realizację celów transformacji energetycznej, wspierając innowacyjne technologie i zrównoważony rozwój zgodnie z założeniami Europejskiego Zielonego Ładu^[15].

Dodatkowo wojna na Ukrainie wskazała na konieczność uniezależnienia się surowcowego ze źródeł zewnętrznych, aby zachować strategiczne bezpieczeństwo energetyczne kraju.

3 | Element edukacji

Badania przeprowadzone wśród krajów rozwiniętych, których proces transformacji jest zdecydowanie bardziej zaawansowany lub jest na etapie końcowym, wykazały, że pomyślność procesu transformacji oparta była na dwóch zasadniczych warunkach: oddolnego i odgórnego. Bardzo głębokiego procesu edukacji społecznej jak i stabilnego systemu legislacyjnego. Przykład Niemiec pokazuje, że transformacja energetyczna *Energiewende* jest traktowana jako projekt ogólnoniemiecki, co oznacza akceptację całego społeczeństwa dla proekologicznych działań władz publicznych, zarówno na poziomie federacji, poszczególnych krajów związkowych oraz powiatów i gmin. Termin *Energiewende* ukuto w badaniu z 1980 roku przeprowadzonym przez Niemiecki Instytut Ekologii Stosowanej. Ta przełomowa publikacja dowodziła, że wzrost gospodarczy jest możliwy przy niższym zużyciu energii. *Energiewende* była jedną z pierwszych prób holistycznego rozwiązania składającego się z energii odnawialnej i efektywności energetycznej^[16]. Prawnym instrumentem transformacji energetycznej w Niemczech jest od

¹⁴ ang. General Block Exemption Regulation, czyli Rozporządzenie Komisji (UE) nr 651/2014.

¹⁵ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów Europejski Zielony Ład COM/2019/640.

¹⁶ Zob. Łukasz Mroczyński-Szmał, „Nowe oblicze spółdzielczości: spółdzielnie energetyczne szansą dla polskiej *Energiewende*? Polsko-niemiecki kontekst porównawczy” *Prawo i Więź*, nr 5 (2024): 189. <https://doi.org/10.36128/PRIW.VI52.1019>.

roku 2000 ustawa o rozbudowie energii odnawialnych^[17], zwana w skrócie EEG, która stanowi system bodźców finansowych i uchodzi za kluczowy element polityki rządu niemieckiego, która była nowelizowana zaledwie kilkakrotnie. Jako przykład kraju, w którym transformacja energetyczna przebiegła w sposób pozytywny można powołać Francję. Warto również zaznaczyć, że w sferze planów odnoszących się do energetyki nuklearnej Francja przyjęła zupełnie inne rozwiązanie niż Niemcy, które zdecydowały się na natychmiastową rezygnację z tej gałęzi przemysłu. Francja zakładała zmniejszenie udziału elektrowni jądrowych w produkcji energii elektrycznej nie poprzez ich likwidację, lecz poprzez zwiększenie produkcji z innych źródeł, co wiąże się to głównie z chęcią utrzymania niskich cen energii w państwie. Warto zauważyć, że nowa ustawa o energii i klimacie przegłosowana w lipcu 2019 r przewiduje stopniowe zmniejszanie udziału energii jądrowej, która we Francji odgrywa bardzo ważną rolę, do 50% w 2035 r. Druga połowa energii ma być produkowana z odnawialnych źródeł energii.

Przeprowadzone w 2018 roku we Francji badania wykazały ówczesnie brak jakichkolwiek rozwiązań poświęconym kwestiom klimatycznym i energetycznym w programach studiów inżyniersko – biznesowych. W 2020 roku Międzyrządowy Panel ds. Zmian Klimatu przedłożył Ministerstwu Szkolnictwa Wyższego we Francji sformułowanie zaleceń nowej wspólnej bazy wiedzy dla wszystkich studentów z różnych kierunków w temacie transformacji ekologicznej jako podstawy transformacji ekologicznej gospodarek i społeczeństw. Również w Hiszpani nastąpił znaczny wzrost zainteresowania edukacją transformacji na rzecz zrównoważonego rozwoju na wszystkich poziomach edukacji. Wzrost ten jest częścią szerszego globalnego ruchu na rzecz włączenia w zasad zrównoważonego rozwoju do ram edukacyjnych mającej odzwierciedlenie w ustawie o poprawie jakości edukacji i integracji zrównoważonego rozwoju z krajowymi ramami edukacji w Hiszpanii. Mając na względzie przytoczone przykłady państw można przyjąć zależność, zgodnie z którą poświęcony trud i konsekwencja włożona w edukację na każdym poziomie kształcenia przyczyniły się do większego zrozumienia konieczności przeprowadzenia transformacji energetycznej jako bezwzględnej konieczności, skutkując zdecydowanie większym poziomem jej zaawansowania. Ocena polskich ram programów różnych kierunków studiów wyższych wykazała brak zintegrowania edukacji energetycznej z edukacją na różnych kierunkach

¹⁷ Gesetz für den Vorrang Erneuerbarer Energien vom 25. Oktober 2008, Urfassung: BGBl. I S. 2074 (Erneuerbare-Energien-Gesetz – EEG)

wyższych uczelni. Koniecznym jest nowatorskie podejście instytucji akademickich do napędzania nowej fali postępu intelektualnego, konsumencyjnego i technologicznego w zakresie energetyki. W tym wysiłku środowiska akademickie, nauczyciele uznawani są za kluczowe siły zmian, a wielu ekspertów podkreśla rolę nauki i edukacji jako katalizatorów transformacji energetycznej. Idąc tym tropem można w sposób jednoznaczny stwierdzić, że brak szeroko pojętej edukacji w systemie polskiego kształcenia znajduje choć pośrednie odzwierciedlenie w stanie polskiego zaawansowania działań transformacyjnych. Ostatnie próby odwrócenia tej sytuacji tak na płaszczyźnie kształcenia jak na płaszczyźnie wzmożonych działań decyzji ekonomicznych zmierzających do dywersyfikacji źródeł energii elektrycznej świadczą o planie nadrobienia straconego czasu i niewykorzystanych funduszy. Postrzeganie energii jako mającej wpływ na planetę i środowisko implikuje istnienie konieczność wprowadzenia innowacyjnych strategii edukacyjnych sprzyjających i propagujących transformację.

4 | Krajowa regulacja kształtująca kompetencje organów administracyjnych w procesie transformacji

Już na gruncie ustawy o działach administracji rządowej pojawia się niekonsekwencja pojęciowa dotycząca przekazaniem poszczególnym ministrom kompetencji. Problematyka zadań organów administracji publicznej, m.in. w zakresie bezpieczeństwa energetycznego i zrównoważonego rozwoju, została ujęta przede wszystkim w ustawach materialnych. W świetle art. 1 ust. 1 Prawa energetycznego^[18] zasady kształtowania polityki energetycznej państwa, zasady oraz warunki zaopatrzenia i użytkowania paliw i energii, w tym ciepła, a także działalności przedsiębiorstw energetycznych, przekazuje się organom właściwym w sprawach gospodarki paliwami i energią. Aktualny stan prawny w zakresie energii warto wskazać na zadania przekazane w tym zakresie Radzie Ministrów. Rada Ministrów przyjmuje politykę energetyczną, przygotowywaną przez ministra do spraw energii,

¹⁸ Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne. Dz. U. z 1997 r., nr 54 poz. 348 ze zm.

która wyznacza długofalowe cele państwa w obszarze energetyki. Natomiast zgodnie z art. 126 ust. 3 ustawy o odnawialnych źródłach energii^[19] Rada Ministrów przyjmuje także krajowy plan działania w zakresie źródeł odnawialnych energii. Plan ten opracowuje minister właściwy do spraw klimatu, w którym określa m.in.: krajowy cel udziału OZE w miksie energetycznym i w transporcie czy działania, jakie powinny zostać podjęte na rzecz zwiększenia udziału OZE poprzez określenie współpracy międzynarodowej oraz z samorządem terytorialnym. Regulacja ta stanowi realizację obowiązku wydawania krajowego planu na rzecz energii i klimatu wynikającego z unijnego rozporządzenia 2018/1999. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 2023 w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Klimatu i Środowiska^[20] na podstawie art. 33 ust 1 i 1a ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 o Radzie Ministrów^[21] określa zakres działania Ministra Klimatu i Środowiska jako kierującego następującymi działami administracji rządowej: energia, klimat, środowisko. Co w literalnym brzmieniu stoi w sprzeczności z kompetencjami przekazanymi Ministrowi Przemysłu. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 2023 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Przemysłu^[22] określiło „na nowo” dział administracji rządowej, którym kieruje Minister Przemysłu od 1 lipca 2024 r. jako dział gospodarki surowcami energetycznymi, co mogłoby sugerować, że kierujący nim minister jest odpowiedzialny za zasady kształtowania polityki energetycznej państwa, jako organ właściwy w sprawach gospodarki paliwami. Na podstawie art. 39 ust. 1 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów^[23] utworzono Ministerstwo Przemysłu w drodze przekształcenia Ministerstwa Aktywów Państwowych. Przekształcenie, o którym mowa w ust. 1, polegało na wyłączeniu z Ministerstwa Aktywów Państwowych (obsługującego sprawy

¹⁹ Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii, Dz. U. z 2015 r., poz. 478.

²⁰ Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 2023 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Klimatu i Środowiska, Dz.U. z 2023 r., poz. 2726.

²¹ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 maja 2022 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o Radzie Ministrów, Dz. U. z 2022 r., poz. 1188 oraz z 2023 r. poz. 1195, 1234 i 1641.

²² Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 2023 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Przemysłu Dz. U. z 2023 r., poz. 2727.

²³ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 maja 2022 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o Radzie Ministrów, Dz. U. z 2022 r., poz. 1188 oraz z 2023 r., poz. 1195, 1234 i 1641.

działów administracji rządowej aktywa państwowe, łączność i gospodarkę złożami kopalin) komórek organizacyjnych obsługujących sprawy działu administracji rządowej gospodarką złożami kopalin oraz pracowników obsługujących sprawy tego działu. Co prawda jest to bardzo ważny dział gospodarki, jednak w oderwaniu od uprawnień regulacyjnych, pozostających w zakresie energetyki w rękach Ministerstwa Klimatu i Środowiska i uprawnień zarządczych w zakresie spółek energetycznych należących do skarbu państwa w Ministerstwie Aktywów Państwowych, trudno o jednoznaczną odpowiedź w zakresie organu odpowiedzialnego za transformację energetyczną. Zakres samych uprawnień obsługujących gospodarkę złożami kopalnianymi w oderwaniu od uprawnień regulacyjnych związanych z energetyką i nadzorczych nad spółkami energetycznymi wydaje się w tej sytuacji nader niewystarczający.

Niektóre ustawy prawa materialnego z obszaru energetyki wskazują na kompetencje różnych ministerstw. Minister właściwy ds. energii jest organem wskazanym jako właściwy w przedmiocie:

- Ustawy z dnia 20 maja 2016 r. o efektywności energetycznej,
- Ustawy z dnia 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych,
- Ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o rynku mocy,
- Ustawy o promowaniu energii elektrycznej z wysokosprawnej kogeneracji,
- Ustawy z dnia 7 października 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach służących ochronie odbiorców energii elektrycznej w 2023 roku oraz w 2024 roku w związku z sytuacją na rynku energii elektrycznej,
- Ustawy z dnia 29 czerwca 2007 r. o zasadach pokrywania kosztów powstałych u wytwórców w związku z przedterminowym rozwiązaniem umów długoterminowych sprzedaży mocy i energii elektrycznej,
- Rozporządzenie Ministra Energii z dnia 15 marca 2018 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie paliwami gazowymi,
- Rozporządzenie Ministra Energii z dnia 19 lipca 2019 r. w sprawie sposobu obliczenia kwoty różnicy ceny i rekompensaty finansowej oraz sposobu wyznaczania cen odniesienia.

Minister Klimatu i Środowiska jest organem wskazanym jako właściwy w przedmiocie:

- Ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii,
- Ustawy z dnia 17 grudnia 2020 r. o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych,
- Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze,
- Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o biokomponentach i biopaliwach ciekłych,
- Rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 22 marca 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego^[24],
- Rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 29 listopada 2022 r. w sprawie sposobu kształtowania i kalkulacji taryf oraz sposobu rozliczeń w obrocie energią elektryczną,
- Rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 23 grudnia 2022 r. w sprawie wymagań jakościowych dla wodoru^[25].

Minister ds. gospodarki surowcami energetycznymi jest właściwy w przedmiocie:

- Ustawy z dnia 29 czerwca 2011 r. o przygotowaniu i realizacji inwestycji w zakresie obiektów energetyki jądrowej oraz inwestycji towarzyszących,
- Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw,
- Ustawy z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego,
- Ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym.

²⁴ Rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 22 marca 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego Dz. U. poz. 819 z późn. zm.

²⁵ Rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 29 listopada 2022 r. w sprawie sposobu kształtowania i kalkulacji taryf oraz sposobu rozliczeń w obrocie energią elektryczną Dz. U. z 2023 r., poz. 819.

Dla przykładu możemy wskazać ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze, nadającą Ministerstwu Klimatu i Środowiska uprawnienia do decydowania o projekcie lokalizacji złóż i koncesji górniczych. Z kolei na gruncie ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego organem odpowiedzialnym za realizację obowiązków sprawozdawczych w zakresie monitoringu związanych z systemem wsparcia, w tym umorzeń, o których mowa w art. 5a ust. 1 i art. 5b ust. 1, jest minister właściwy do spraw gospodarki surowcami energetycznymi lub odpowiedni podmiot przez niego wyznaczony. Stąd też już na etapie ustaw regulujących funkcjonowanie górnictwa można zauważyć rozczłonkowanie kompetencji poszczególnych ministerstw. Z kolei ustawa o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym^[26] przyznaje kompetencje przedmiotowej ustawy ministrowi gospodarki, który, zgodnie z rozporządzeniem prezesa Rady Ministrów w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Rozwoju i Technologii^[27] i na podstawie art. 33 ust. 1 i 1a ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów^[28], kierowanie działu administracji rządowej zwanego gospodarką przekazuje Ministrowi Rozwoju i Technologii, co, wprowadzając brak konsekwencji pojęciowej, po raz kolejny stanowi kolizję kompetencyjną z przekazanymi Ministrowi Przemysłu sprawami działu administracji rządowej, tj. gospodarki złożami kopalin.

²⁶ Ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym Dz. U. z 2007 r., nr 52 poz. 343.

²⁷ Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 maja 2024 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Rozwoju i Technologii Dz. U. z 2024 r., poz. 739.

²⁸ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 maja 2022 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o Radzie Ministrów, Dz. U. z 2022 r., poz. 1188 oraz z 2023 r. poz. 1195, 1234 i 1641.

5 | Wnioski końcowe

Obecnie w polskim systemie prawnym funkcjonuje ponad 42 normatywnych aktów prawnych, których regulacja obejmuje kompetencje i zakres różnych organów administracji w zakresie spraw związanych z transformacją energetyczną. Akty te pochodzące z różnych rzeczywistości gospodarczych, wielokrotnie wprowadzanych *ad hoc*, przez co objęte są niespotykaną deregulacją administracyjną. Pożądane byłoby zatem stworzenia systemu prawa transformacji realizującego założenia długotrwałej polityki rządu, która jednoznacznie wskazywałaby na kierunek, zakres i czasookres transformacji energetycznej oraz przekazywałaby wskazanemu kluczowemu organowi administracji upoważnienie do podejmowania kluczowych decyzji i nadzorowania jej przebiegu. Brak usystematyzowania powyższych rozbieżności prowadzi do rozszczepienia kompetencji, a co za tym idzie skutkuje brakiem wskazania jednego podmiotu odpowiedzialnego za przebieg transformacji, procesu bez którego rozwój tak przemysłu, zrównoważonego rozwoju, jak i ochrona środowiska naturalnego nie ma szans na pomyślność. Stąd też wyłącznie uporządkowanie obowiązujących regulacji w tym zakresie połączone z głęboką reformą edukacyjną w przedmiocie transformacji może zapewnić oczekiwany rezultat.

Bibliografia

- Kusiak-Winter Renata, Jan Gola, „Uwarunkowania unijne i wynikające z nich zobowiązania dla Polski”, [w:] *Rekomendacje do zmian legislacyjnych w zakresie przeprowadzenia transformacji energetycznej i osiągnięcia neutralności klimatycznej*, red. Jerzy Korczak. 8-21. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2021.
- Mroczyński-Szmaj Łukasz, „Nowe oblicze spółdzielczości: spółdzielnie energetyczne szansą dla polskiej Energiewende? Polsko-niemiecki kontekst porównawczy” *Prawo i Więź*, nr 5 (2024): 179-202. <https://doi.org/10.36128/PRIW.VI52.1019>.
- Wiśniewski Grzegorz, Aneta Więcka, „Odnawialne źródła energii – ochrona powietrza – ochrona klimatu” *Energetyka – Społeczeństwo – Polityka*, nr 1 (2018): 59-80.



